

NICO, un home que menstrúa

Por: Jose Manuel Dopazo Entenza

A identidade é unha construción colectiva. De maneira máis ou menos perceptíbel, as crenzas, os costumes, as relacións persoais, a forma de falar e mesmo a roupa que escollemos vestir contribúen a determinar a nosa pertenza a un grupo social.

Mais a identidade tamén se constrúe a nivel individual a través da evolución e dos progresos de cada un dos membros que conforman unha colectividade. Neste caso, cabe reparar, entre outros moitos exemplos, nos descubrimentos dos científicos, nas novelas dos escritores que recollen as vivencias dunha sociedade determinada ou nas vitorias deportivas.

No que atinxe á Illa de Ons podemos considerar a construción identitaria como un fenómeno “multifocal”. Esta especificidade débese a que, por unha banda, na Illa forxouse unha conciencia colectiva ao longo de decenios, mentres os seus poboadores e poboadoras non se viron na obriga de marchar cara ás comarcas veciñas do Salnés e do Morrazo. Trátase dunha identidade social que, a día de hoxe, aínda latexa e vertebrada as historias dos fillos e das fillas dos seus habitantes. Non obstante, por outra banda, a emigración trouxo consigo a creba da transmisión deses trazos propios e distintivos que atinxen aos costumes ou, de xeito máis palpábel, á lingua, pois, como mencionamos antes, entre as persoas máis novas case non se conservan.

En virtude desta dispersión das e dos habitantes procedentes da Illa de Ons xorde o contacto desta comunidade con novas realidades. É neste punto onde cada membro do colectivo contribúe a escribir pola súa conta o relato da identidade actual da Illa.

Unha das persoas que intervén neste devalar social, de quen nos gustaría deixar pegada e recoñecemento nestas páxinas, é Nico Martínez, un mozo de 30 anos, fillo de illáns do Canexol e de Pereiró.

Xa dende ben cativo pasaba longas tempadas na Illa de Ons, de feito, esta terra e a súa xente seguen a constituír unha parte imprescindible da súa vida.

Corría o ano 2012 cando Nico remataba a carreira de Arte Dramática e se mergullaba no mundo do teatro. Na actualidade, ademais de participar en diferentes funcións, destinadas tanto á infancia como ao público adulto, anda somerxido na súa gran paixón: o Drag. E tanto que así é. Nico converteuse no Drag King máis coñecido a nivel estatal e nun dos poucos en Galiza que se dedican profesionalmente a esta arte.

Ademais, no mes de febreiro deste pasado ano, Nico iniciaba un proceso de hormonado que lle axudou a atopar o seu ser. A súa familia e amizades máis achegadas acolleron coa mellor das ilusións este tránsito. Probabelmente, o personaxe Drag que leva anos interpretando fixo máis doada

a transición. Sexa como for, a valentía que demostrou e demostra Nico, xunto coa xente que o rodea, é para ter en conta. A Illa de Ons, a súa comunidade, pódese enorgullecer de contar con el entre os seus integrantes.

Por todo o dito, agradecemoslle que nos concedese esta entrevista. Tamén é imprescindible o papel da Asociación Pineiróns ao nos permitir publicala na revista *Aunios*, xa que nos achega unha oportunidade para visibilizar o labor de Nico como persoa *trans*. Trátase, á fin, de dar a coñecer e cooperar na normalización dunha realidade que, fóra de ser excepcional, é mostra dunha diversidade crecente na identidade comunitaria da Illa de Ons.

No espectro da identidade de xénero (IdX) atopamos mulleres, homes e todo un abano de posibilidades que se moven entre unha punta e a outra. Ademais, non ten nada que ver o sexo biolóxico coa IdX. O sexo establece os xenitais cos que nacemos, que habitualmente coinciden coa IdX –aquí atopamos as persoas CIS–, mais non ten por que ser así. Neste último caso estaríamos ante persoas transxénero.

Sentados nun bar do centro de Bueu, nunha conversa distendida e coa confianza de máis de quince anos de amizade, Nico ábrese e cóntame o proceso polo que está a pasar coa maior sinceridade.

Que é realmente ser trans para ti?

O tema trans é longo porque hai moitas formas de velo, cada persoa é un mundo. Eu penso que é nacer no corpo equivocado e, por suposto, é algo que se sente desde pequeno.

Hai casos, digamos, máis prototípicos, por exemplo, un rapaz que nace con vulva, que lle gusta xogar ao fútbol, que lle molan as rapazas e ao final opérase e acaba sendo

un rapaz dentro dos canons esperábeis. Pero a maior parte dos casos non entran nesta descrición prototípica. Hai tantas realidades como persoas transxénero.

Eu sempre digo que trans son as *persoas que se buscan a si mesmas*. Punto. Unha persoa CIS tamén se ten que buscar a si mesma, pero non ten determinados problemas como a disforia de xénero, nin esa busca de si mesma a través do xénero ou, polo menos, como unha das compoñentes principais.

Nico aos cinco meses de hormonado

Como viviches ti esa busca?

No meu caso, tiveron un pasado feminino –e aínda teño algo no presente– que non nego para nada. Sería como negar 30 anos da miña vida. Con todo, sempre amosei inxedanzas. Cando me preguntan: “Cando tomaches a decisión?” ou: “Cando te sentiches home?”, respondo que non é algo racional. É un proceso. É algo que tes dentro e que vai xurdindo ao longo da túa vida. Aparece aos poucos e, se cadra, non o exploras por medo ou polo entorno que te rodea.

Paréceme interesante o do entorno, pensando agora no contexto da Illa de Ons...

É importante, si. Hai que pensar no que é A Illa de Ons xa para unha muller CIS con pretensións de liberdade. O contexto non é nada favorable, así que imaxina saír do armario... Entón agora, desde a miña condición, conseguín ser consciente de que dar este paso foi posible polo feito de me afastar dese entorno. E penso en todas as pequenas pegadas da miña historia persoal en que o neno ou o home que levaba dentro pedía saír. E non sería posible neste ámbito. Necesitei saír, vivir outra vida, coñecer outras realidades para poder ser consciente de quen son.

E en canto á orientación sexual, que é sempre un tema controvertido nestes casos?

A min gustábanme os mozos e tamén me gustaban as mozas... pero non o quería ver, porque estamos programados socialmente para ser “normais”. Entón eu, ao ter mozo, aínda que me gustaban tamén as mozas, deixábame ir para ter esa vida “normal”, sen cuestionarme e sen que me cuestionen.

Agora doume de conta que o motivo de retrasar tanto o proceso foi porque me centraba demasiado nas miñas relacións –heterosexuais entendemos–, pero sempre sentín que non encaixaba de todo.

Cales son os pasos que deches para comezar a hormonarte?

Antes había que estar polo menos dous anos en valoración psiquiátrica e psicolóxica porque a disforia de xénero estaba considerada como enfermidade pola OMS (Organización Mundial da Saúde). Entón tiñan que te diagnosticar para acceder ao tratamento. Agora o proceso cambiou. Hai pouco.

Por suposto, isto varia moito dunhas Comunidades Autónomas a outras. En Cataluña teñen Transít, unha plataforma para persoas trans; fanche unha analítica e nuns días tes as hormonas. Eu o que fixen, antes de nada, foi empadroarme en Vigo, porque así todos os trámites médicos podíaos facer xa desde alí, que é onde vivo. Se teño que ir a Bueu, que

Nico preparándose para unha das súas actuacións

me deriven a Pontevedra e, aínda por riba, ter que vir de cada vez a Bueu para pincharme... Entón directamente fun a Vigo, que sei de varias asociacións que asesoran como AVANTE Vigo, Nós Mesmas e Pvlse. E tamén coñezo xente trans que vive alí.

Como está de preparado o persoal sanitario nestes asuntos?

Tiven a sorte que me tocou como médica unha muller moi agradable, coa casualidade de que a súa filla está a traballar en temas de xénero. Ela en verdade non estaba versada no tema, pero conteille o que quería facer e o primeiro que fixo foi pedirme unhas analíticas para saber tamén como estaba de saúde. Mentres tanto, informouse de como estaba o tema e investigou os pasos que había que dar.

Entre todo isto pasou un mes até a seguinte cita, por aí a comezos de febreiro. Entón díxome: “Mira, vou ter unha cita coa endócrina para que me asesore. Supoño que terás que facer algunha sesión con ela ou coa psiquiatra, pero xa o imos vendo”.

O un de marzo tiven a interconsulta coa endócrina. Entón díxome: “Agora vas facer unha analítica hormonal e en tres meses volves” –analizoume as hormonas, o índice hepático e toda esa movida– “e necesito un informe da psiquiatra. Agora non está considerada unha enfermidade, así que non quero que te diagnostique de disforia senón que quero un informe conforme non tes ningunha patoloxía psiquiátrica grave. É dicir, que estás en plenas facultades mentais e, como persoa totalmente consciente do que significa este tratamento, quérela comezar canto antes”.

E non atopaches atranco ningún?

A ver, xusto á semana seguinte da analítica hormonal fun ao exame psiquiátrico. E aí viñeron os problemas. Resulta que me derivaron a unha psiquiatra de problemas alimentarios. E en ningún momento me dixeron que tiña que ir acompañado de alguén moi achegado. Entón eu penso unha cousa: que pasaría se eu non tivese relación coa miña familia? No meu caso non supuña un inconveniente porque a min acompañoume meu pai, pero cabería a posibilidade mesmo de que non tivese familia...

O meu problema viña pola présa de que, nuns días, tiña a consulta coa endócrina para que me dese resposta a se me permitía hormonarme ou non. Foron uns días moi complicados e de moitos nervios por todos estes contratempos. Ti pensa que realmente o que buscaba era que me desen as hormonas; despois, se o proceso era máis ou menos lento, xa non me preocupaba tanto.

Pero finalmente todo saíu ben, non?

Pois si. Ao final púxome unha consulta para ese venres pola tarde. En realidade a consulta foi case toda a meu pai: como fora a miña infancia, se tivera problemas no entorno, se tivera problemas coas drogas e co alcol, que opinaba el deste paso e así. A min pouco me preguntou. Entón deume

o informe positivo, fun o martes até a endócrina e xa me aceptaron as hormonas.

E cando comezaches a hormonarte?

Empecei en xuño a pinchar as primeiras doses de 100mg. Estiven dous meses con esa dose e en agosto volví facer unha analítica. Os índices de testosterona eran baixos, xa notaba eu que case non había cambios e a regra continuábame vindo, incluso máis regular ca nunca. O 5 de agosto volví á endócrina, cambioume a dose a 250mg. –a máis grande– e pincheime o 20 de agosto. Foi un xute de hormonas enorme. Notei máis sufocacións, a regra descontrolóuseme totalmente... foi un efecto semellante ao da pílula do día despois.

Nico meses antes de hormonarse

Que cambios observaches a partir de entón?

O máis evidente foi a voz, que xa se me apreciava cada vez máis inestable. Coa miña profe de canto notei que tiña un rexistro e, ao cabo dunha semana, xa non daba ese ton. O pelo das pernas, que xa empezou a ter máis e escurecer. Estou pasando de novo pola adolescencia, mais agora pola masculina.

E xa non falemos dos xenitais, que medran! O clitoris crece até o punto de parecer un pene pequeno, con ereccións e todo. Cando máis o noto é cando teño relacións. A lívido sobe moitísimo, entón hai momentos en que non sabes ben que che pasa pola cabeza. Parezo un adolescente con tanta sensibilidade e inestabilidade emocional.

Por outro lado están as tetas. Cada vez son máis pequenas, comezan a enquistarse.

Pensaches nunha mastectomía?

De momento non se me ocorre facela. Actualmente sería cortar de raíz o meu labor artístico e profesional. Hai xente que xa a fai antes de entrar en hormonas e hai quen agarda até que ten o corpo definitivo. O certo é que me gustaría facela e que quede ben, pero para iso teño que aforrar... e no meu oficio é complicado. Cabería a posibilidade de facela pola Seguridade Social, pero a saber cando e como...

O que se fai nunha mastectomía é mover a aureola e facer a forma do pectoral. Entón eu vou ver como actúan as hormonas... De todos os xeitos, nalgún momento será necesario quitar a glándula mamaria, porque se enquista, pero pouco a pouco. Se non teño que levar suxeitador xa me vale.

No día a día xa te van recoñecendo como home?

No mundo trans emprégase unha palabra que é dar *passing*, é dicir, pasar polo xénero que realmente te representa. Eu de momento non dou *passing*, máis ben véseme como unha tía máis ou menos masculinizada, un maroutallo. A partir dos tres meses reestrutúrase a graxa corporal, pero o certo é que teño máis costas e a cara máis angulosa. Son cambios paulatinos, pero aínda así algo xa se me vai notando.

Como che afectan os cambios no ciclo de ovulación?

A min o que me pasaba era que, no momento da regra, estaba triste ou de mala hostia. Xusto cando se pasa a regra e comeza o ciclo de ovulación, nese momento era cando o meu corpo empezaba con maior apetencia sexual e despois paraba. Era un rolo máis controlado, máis racional, máis de receptividade.

E agora nin ciclo nin nada. Neste momento é: estou normal, aparece un estímulo e, bum, xa teño ganas! Non sei como explicalo. Estou normal e o meu corpo di: "Tío bueno" ou: "Tetas". Estímulo. E xa quero. <di entre risas>

Tamén me ten pasado que me tocan e xa aparece o estímulo. E o mesmo co aumento da sensibilidade. Así que se converten os xenitais nun xoguete novo... Estou todo o día tocándoos. E pensa, eu teño a excitabilidade dun tío, pero a resistencia dunha tía. E os orgasmos aumentan. Ferramenta nova!

E no amor cambiaron as cousas?

En canto ao amor, eu sempre fun encadeando un mozo tras do outro. Tiña como dependencia emocional. E todo este proceso quero pasalo só. Non é que non teña relacións nin que non queira as persoas coas que estou, pero non quero que creen ningún tipo de dependencia. Non quero que ninguén se meta en Nico porque relacionei vivir en parella con bloquealo. E agora máis ca nunca son un lobo solitario.

Entón, sexo e despois cada un para a súa casa. Enfádame incluso que a xente intente ligar comigo!

Como tomaron este cambio no entorno da familia?

Meu irmán directamente díxome que xa o sabía. Miña nai e meu pai aceptárono pero foi polas condicións en que se produciu: teño trinta anos, estou independizado economicamente e vivo fóra da casa. Entón dixeron: "É a túa vida, fai con ela o que queiras".

Na casa meu irmán trátame en masculino. A miña sobriña, con catro anos, está aí nese cambio de "A tía, o tío...", ten outros procesos... Obviamente, para meus pais sigo a ser "Miña filla". Eu enténdoo porque son moitos anos e un cambio así é complicado. Á familia permítollo porque a miña cara é a mesma, entón élles complicado. Se cadra dentro dun ano ou así xa a cara será outra e haberá que repensalo.

Por último, que pasou con "Susi"?

Eu non me sinto identificado xa con "Susana"; se cadra con "Susi" un pouco máis, pero con "Susana" non. Eu son Nico, Nicolás, e os meus amigos máis próximos –a miña segunda familia– trátanme en masculino e así é como máis cómodo me sinto. Entón no caso da familia, das amizades de sempre e das persoas coas que levo traballando moito tempo acepto, de momento, que me traten en feminino porque comprendo que é un proceso complicado. Agora si, as persoas estrañas ou que acabo de coñecer que me traten en feminino, non. Iso non o acepto. Iso de verdade que me molesta.

Nico na infancia

Atopar o lugar de cadaquén na sociedade é complicado. Esa situación agrávase para as persoas trans, pois teñen que lidar non só co proceso da (auto)busca senón que tamén se teñen que estar defendendo dos constantes ataques transfobos. En moitos dos casos esas ofensivas soluciónanse dando o noso pleno apoio con xestos tan sinxelos como é tratalas co xénero que as representa.

No meu caso, agradézolle a Nico todas as horas de gravación que levamos realizadas, a súa enteira disposición sempre que o preciso e a forza que demostra día a día con cada proxecto en que se embarca. Obrigado por todo.